

ТМ	Г. XXXI	Бр. 4	Стр. 659 - 670	Ниш	октобар - децембар	2007.
----	---------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 316.74:7

Оригинални научни рад
Примљено: 23.05.2007.

Зоран Аврамовић
Филозофски факултет
Косовска Митровица

КАРАКТЕРИСТИКЕ СОЦИОЛОШКОГ ПРИСТУПА КУЛТУРИ И УМЕТНОСТИ

Резиме

У раду се разматра специфичност социолошког приступа култури и уметности. Аутор указује на десет социолошких приступа: 1) у културним и уметничким појавама треба открити нешто другачије (Рајт Милс), 2) социолог открива колико култура доприноси стабилности или нестабилности друштвене целине (функционалисти), 3) трагање за откривањем значења културних и уметничких појава (Макс Вебер), 4) проблем (политичке) моћи у култури и уметности представља, такође, један од социолошких приступа (социологија моћи), 5) откривање колективне свести у позадини појединачних појава (Диркем), 6) социолог открива узроке сукоба, облике испољавања и последице који такви сукоби остављају у друштву и култури (социологија конфликта), 7) социолога културе и уметности интересује разлика између појава и суштина ствари или латентне и манифестне функције (Роберт Мертон), 8) психоаналитичка основа културних и уметничких догађаја такође је део социолошког приступа, 9) социолог препознаје субјекте културне политике (менаџмент), 10) ангажована култура и уметност. У завршном делу поставља се питање практичне функције културе и уметности.

Кључне речи: социологија, култура, уметност

Култура и уметност су предмет интересовања и проучавања различитих наука и начина мишљења (филозофија, религија, менаџмент). И социологија покушава да својим појмовима и методолошким процедурама истражи област културе и уметности као њен суштински део. По чему је социолошки приступ особен?

Социологија је рационална мисао о друштву која, утврђивањем чињеница, сазнаје истину о друштву. Та истина се концентрише преваходно на откривање друштвених услова појединачних појава а мање на законитости друштвеног живота. Социологији покушава да разликује суштину и форму друштвених појава.

Три основна приступа у оквиру социологије културе су структурално-функционални, историјски, антрополошки. Први приступ се усмерава према ономе што је састав неке културне појаве, њени унутрашњи односи и улоге коју поједини делови културе имају у систему културе и друштва. Проучаваоци културе овога смера не заобилазе ни питање узрока или услова неке културне појаве (дела, установе). Узрок појаве неког дела културе није подударан са функцијом коју то дело има у култури.

Историјски приступ се интересује за прошлост и постојање у времену и простору неке културне појаве, дела, личности.

Однос човека и дела, личности и културе, особеност је антрополошког приступа. Немогућно је искључити човека из проучавања културе.

Шта социолог подразумева под културом?

Под културом, у колоквијалном значењу се подразумева свеукупност начина живота одређене друштвене (националне) заједнице, односно скуп одговора на основна питања њеног постојања и опстанка (језика, знања, веровања, обичаја, понашања, традиције). *Шта под културом подразумева социолог?* Он ће рећи да је култура садржај интеракције једног друштва, садржај друштвених односа у култури и уметности. То значи да ће социолога интересовати како људи једне културе говоре (изражавања мисли и осећања), како се хране, облаче, станују, какве установе имају, каква им је религија, какве вредности подстичу и чувају, какав је статус науке, итд. Свака култура има своје специфичности у обрасцима понашања, значењима која придаје симболима, посебно задовољавање потреба, особено уношење смисла у догађаје. Социолог разликује три нивоа културе: културу појединца и група, културу нације, културу широк кругова народа-типова (словенски, исламско-арапски, кинески, германско-романски, итд.). Свака заједница је историјски изградила начин постојања уз помоћ традиције (схватање света, вредносни систем, институције, језик, материјални производи). Свака култура је симболички израз искуства. Само човек ствара симболе односно смисао и значење чулно опажљивих ствари. Сваки предмет може да има и своје друго значење или смисао. У чулним стварима људи виде нешто друго а то друго је симбол.

Култура је преображавање природе и самог духа човека. Дела културе су заснована на рационалном, свесном разумевању стварности али и на несвесном. *Духовно* у животу појединца и друштва је супстанца културе. Без духовног не постоји материјална култура. Морало се веровати да би се изградиле цркве и манастири, морало се знати писати да би се сачувала мисао, морала се измислити боја да би ликовни доживљај света био сачуван.

Социолог се у култури суочава са широким распоном стваралаштва. Стваралачке потребе појединаца и група узрок су промена ужих и ширих делова културе. У сусрету са затеченим стањем човек располаже са два одговора – или се прилагођава, прихвата облик какав јесте или га подвргава промени. Као и у свему осталом и у односу на стваралаштво људи се деле на "рутинере" и "креативце". Неки поседују способност стваралачког одговора на духовне или материјалне ситуације, док други пасивно прихватају постојећа решења у свим областима културе. Али, можемо ли да тако одсечно разликујемо ствараоце друштва и његове објекте? Није ли сваки човек мешавина креативног и рутинерског с тим што је њихов однос у зависности од индивидуалног ја.

Како препознајемо стваралаштво? Реч "ново" је од кључног значаја. Тежња човека и групе људи да смисли, каже, уради нешто ново, суштинска је одлика стваралачких људи. Они хоће да учине нешто што је другачије од датог, од постојећег. Они су незадовољни оствареним и труде се да буде другачије. Да ли је мотивација материјалне природе, духовна потреба или радозналост – није од велике важности за разумевање стваралаштва у култури.

На основу каквих карактеристика препознајемо стваралаштво? Пре свега, морамо да упоредимо старо и ново. Другачије од старог, необично, ретко, изванредно то су речи којима разликујемо стваралачки чин од рутинског. Начин мишљења је такође карактеристичан за стваралачки приступ познатом. Реч је о еластичном мишљењу, о мишљењу које лако прелази од једне идеје на другу или које лако проналази другачије путеве решавања проблема. Стваралаштво подразумева богатство идеја, речи, практичних потеза при чему није реч о блеску идеје већ о стрпљивом раду, са планом и системом. Поред *новог* као суштине стваралачког чина, креативност се испољава и путем тумачења познатих чињеница али на нов начин.

*У чему је особеност социолошког приступа
култури и уметности?*

Запитајмо се по чему се огледа особеност социолошког приступа култури и уметности? Култура и уметност су делови друштвене целине у којој се преплићу стваралачке личности, културне и умет-

ничке групе, институције, професионалне улоге, сукоби у оквиру професије и професије али и друштва, културни и уметнички догађаји. Социолога, дакле, не интересује сам феномен културе и уметничког стваралаштва колико природа везе између ових феномена и њихових друштвених услова. На основу прикупљених података, он објашњава и тумачи појаве у култури и уметности. У најширем смислу речи, његову сазнајну пажњу заокупљају питања као што су: *однос друштва и културе, положај културе и уметности у друштву, однос културе и уметности и друштвене моћи, утицај културе и уметности на друштвени развој, како друштво утиче на уметност, карактеристике културних и уметничких институција, организација, удружења, професија уметник, значај културе и уметности у конкретном друштву.*

Листа социолошког поља проучавања културе и уметности само нам олакшава теоријско сналажење у овом изузетно сложеном подручју друштвеног система. Прави проблем се појављује када треба да се одредимо за један од социолошких приступа феноменима културе и уметности. Другим речима, не постоји један социолошки приступ већ неколико а од истраживача зависи за који ће се одредити у истраживању било ког напред наведеног проблема.

1) У културним и уметничким појавама *открити нешто другачије*. Рајт Милс би то формулисао речима "ствари видети из новог угла". Социолог у појединачној културној личности, догађају, сукобу покушава да открије нешто опште, нешто друштвено и тиме измакне замкама појединачности. Узмимо проблем именовања језика. Како се стварају нови језици? Да ли је то лингвистички проблем или национално-политички?

Када лингвиста јавно саопшти своје схватање и своје аргументе о овом питању онда је то његов лични културни чин. Међутим, уколико се ова расправа прошири на више учесника онда је то већ и социокултурни проблем. Зашто? Зато што расправа користи медије, што укључује велики број заинтересованих читалаца или слушалаца па се тако преноси дебата у друге друштвене групе и организације, долази до подела и сукоба припадника једног или другог схватања, а најпосле оваква расправа оставља политичке последице. Социолог, дакле, у личном чину открива друштвени аспект проблема.

На сличан начин, следимо ли Рајта Милса, гледамо другачије на ставри културе и уметности. Социолог се на изложби слика, књижевној вечери, позоришној представи или концерту симфонијског оркестра не удубљује у суштину уметничког догађаја већ у њему трага за природом социјалних контаката који се ту ствара, врстом симболичке активности, интересима који прате такав догађај, врстом одјека који тај догађај оставља у јавности (чиста уметничка рецепција или помешана са политичким и друштвеним критикама), начин материјалне подршке културних догађаја.

2) Социолог који је у теоријском смислу речи, системски оријентисан покушаће да у културном и уметничком догађају (личности, установи) открије колико доприносе *стабилности или нестабилности* културног и уметничког живота, а потом и друштвене целине. Дела културе и уметности, као и њихови аутори, могу да изазову поремећај равнотеже текућег стања духа, било похвалама или критикама. Један аспект питања односи се на однос устаљених конвенција и промена у самом бићу културног и уметничког дела. То је нешто што интересује естетичара или теоретичара уметности и културе. Социолошка сазнајна пажња се усмерава према укључивању других друштвених група и слојева у сукоб који је по настанку иманентно уметнички. Колико тај сукоб "дестабилизује" текуће односе у друштву и какве последице изазива изван своје особене сфере?

Наравно, стабилност културног живота може бити поремећена и дејством неких интересних група изван културе и уметности. Пример за социолошки приступ о коме је овде реч налазимо у односима који су постојали између Удружења књижевника Србије и политичке власти током 80- година прошлог века у републици Србији. Трибине, скупови, промоције књига у удружењу књижевника биле су повод ондашњим органима комунистичке власти да идеолошки осуде и запрете уметничком удружењу. У тим догађајима долазила је до израза нестабилност у друштву коју није стварао економски или политички субјект него уметничко удружење.

3) Социолог трага за откривањем *значења* културних и уметничких појава. Испод површине културног догађаја, социолог покушава да сазна какво унутрашње значење сам догађај има за његове учеснике. Да ли је актерима и публици једнако стало до уметничке суштине дела или је нешто друго у питању? Могућно је да они у културном делу траже неку, за њих релевантну поруку и значење. Када купац прехрамбених производа у супермаркету наилази на сталак са књигама он ће се запитати: да ли је издавачу стало да шири културну свест и потребе или на овој модерној пијаци жели да увећа продају своје робе – књиге?

У време НАТО бомбардовања Србије 1999. културне установе су биле отворене за публику а цене су биле симболичке. Тај излазак културе и уметности на улице имало је специфично значење – отпор супертехнолошком оружју може се пружити и културом. То је било време прагматског значења културних догађаја.

4) Проблем (политичке) *моћи у култури и уметности* представља такође један од социолошких приступа феноменима о којима је реч. Каква је природа односа између политичке власти и културе (уметности)? Како се култура може довести у везу са политичком влашћу?

Између политичке моћи и уметности, постоји суштинска разлика. Политичка делатност је прагматична по својој суштини, она тежи власти над људима и стварима ради општих или појединачних интереса. Вештина политике, за античке филозофе, била је у налажењу општег добра једне заједнице.

Уметност је у Аристотеловој класификацији знања *poiesis*, односно вештина стварања онога чега нема у природи. Она је моћ интелекта и маште да обликује (не) посредну грађу, при чему језик, боја, слика, звук може послужити као грађа. Помоћу једне особене уметничке конструкције, уметник ствара уметничку илузију трагичне егзистенције.

По класичном разграничењу човековог живота на приватни и јавни, при чему јавни припада политичком подручју једне заједнице, уметничко стварање, постаје приватна ствар.

Кључно обележје уметничког дела треба потражити у његовој естетској вредности. Уметнички језик карактерише, претежно естетске функције. Лепо или "постигнуће по себи" јесте структурални елемент појма уметности. У чему је, дакле, разлика између уметности и политичке делатности? У томе што уметност тежи лепом а политика власти и моћи.

Поред спољашњег односа политичке власти и културе (уметности) социолог испитује структуру расподеле моћи унутар институција културе и уметности. Како припадници одређеног уметничког удружења или установе културе одлучују о својим сталешким интересима.

У малим друштвеним групама, а то су све установе, организације, удружења, доносе се одлуке малог домета. Ове групе су повезане суседским, личним, професионалним односима. У њима треба организовати управне функције и то је облик непосредне демократије. Услови су да чланови групе имају сличне квалификације, да управни задаци нису сувише тешки, да је моћ заповедања сведена на минимум. Њихов избор се обавља избором, ротацијом, жребом. Међутим, у недемократским друштвима и у институцијама културе и уметности, политичка власт може да поставља директоре и управнике.

5) Социолог открива *колективну свест* у позадини појединачних појава. Какве су заједничке вредности?

Културно и уметничко дело настаје и "живи" у некој колективној свести. Социолога културе интересује структура колективне свести као неизбежни контекст уметничког и културног догађаја. Из искуства знамо да у појединим културама неки њени елементи имају важнију функцију од других елемената. Примера ради, религија може да преовлађује у структури колективне свести и та околност нас упућује на закључак да се објашњење потражи у том аспекту културе а не у личности културног дела, материјалним интересима који су

укључени у културно и уметничко стваралаштво, политичка идеологија, итд. Сетимо се примера осуде на смрт иранског писца Салмана Руждија. Он је био осуђен на смрт од стране исламских мула због увреде Алаха у књизи коју је написао ("Сатански стихови"). Овај догађај, уколико би се тумачио кроз призму верског фанатизма, не би био уверљив. Социолошко објашњење тежи откривању система колективне свести културе из које је поникао писац и функцијом религије у том систему. А у структури колективне свести налазе се идеје, ставови, предрасуде, уверења.

Каква је вредност културе и уметности у одређеном друштву? – питање је које такође интересује социолога. У неким друштвима уметници уживају већи углед од бизнисмена или политичара. Оваква расподела угледа препознаје се добровољним учешћем публике у културном и уметничком догађају. Уколико већи део публике и сам посеже за уметничким изразом, онда је то сигуран доказ да су уметничке вредности на високом месту националне аксиолошке таблице. Примера ради, у Србији не мали број припадника разних професија – лекара, пољопривредника, радника, инжењера, адвоката, професора на свим нивоима – пише поезију и успева да објави збирку својих песама или чак и роман. То је типична социолошка чињеница. Припадници разних професија у слободном времену изражава своја уметничка осећања и замисли. Она недвосмислено потврђује да је у таквом друштву уметност (књижевност) значајна друштвена вредност.

б) Социолог открива *узроке сукоба*, облике испољавања и последице који такви сукоби остављају у друштву и култури.

Култура и уметност нису област друштва у којој се налази само уживање, излив осећања, ширење личних веза живота. На једнак начин у култури и уметности долази да разних сукоба који су социолошки релевантни и када се не преливају на друге области друштва. Зашто избијају сукоби у култури и уметности? Они могу бити изазвани неједнакостима у расподели културних ресурса – материјална помоћ културним пројектима, расподела изложбеног и сценског простора, додељивањем награда, борбом за управне функције у оквиру уметничких удружења и културних установа.

Сукобе у култури не изазива само "социјални аспект" већ и борба за културни и уметнички прстиж. Неподударност личних уметничких амбиција и културних могућности за њихово остваривање може да буде једна основа сукоба. Уметник не успева да објави књигу услед клановских препрека, сликар не може да излаже своје слике јер наилази на отпор унутар свог сталежа, итд.

Националне и верске подела у држави, могу да постану плодно тле за сукобе у култури и уметности. Генерацијске поделе у култури и уметности често су извор сукоба уметничког погледа на свет и борбе за место под сунцем.

Културно или уметничко дело често су повод за распламсавање сукоба у и изван културе. Једна књига мемоара (књижевника или научника) може да изазове жестоке спорове у јавности који се понекад завршавају на суду. Обично су то сукоби због "истинитих и неистинитих чињеница", а ни вредносне оцене не изостају. Анализа једног спора би показала до које границе се проширује предмет спора (нетачно приказовање личности о којој се пише, рђаве намере писца мемоара, политичка припадност аутора, нарушавање националне равноправности, увреде писца мемоара, подизање тужбе суду). О карактеру културе говори и број мемоарских књига и обим и интензитет расправа који је изазван таквом врстом књиге.

7) Социолога културе и уметности интересује разлика између појава и суштина ствари или *латентне и манифестне функције* (Роберт Мертон).

У свим фазама настанка, постојања и заборав културног и уметничког дела (догађаја, личности, институције) могу се разликовати предњи и задњи план, скривена и латентна функција. Само изглед један културни догађај може да буде чисто културни. У позадини се налазе чиниоци које социолог открива својим аналитичким средствима. Примера је безброј.

Један уметник може да ствара дело и због материјалних добитака, славољубивости, жеље да се допадне особама супротног пола, а не само због тежње за лепотом. У борби за културни и уметнички престиж систем промоције и елиминације може да се заснива на скривеним критеријумима а не објективно-стручним. А ти невидљиви критеријуми за јавност су идеолошка и политичка оријентација уметника или уметничке групе. На светлост јавности се износи "аргумент" о слабој научној или уметничкој вредности дела који се предлажу за награду или неки други статус. Овакав однос латентних и манифестних функција културног и уметничког догађаја сведочи и о степену демократске зрелости друштва. Треба очекивати да развијенија демократска друштва мање користе скривене разлоге у процедури вредновања уметничких и културних постигнућа.

8) *Психоаналитичка* основа културних и уметничких догађаја.

Овакав приступ је својствен психолозима али социолога може да интересују институционални начин испољавања психичких проблема у култури и уметности. Ако прихватимо Фројдову тврдњу да све неурозе потичу из породице онда можемо да разне појаве у култури тумачимо уз помоћ психоаналитичког кључа. Ту психичко постаје друштвено и културно. Од тематских преокупација културе и уметности, карактера сукоба у култури и читалачком сензибилитету, социолог културе и уметности реконструише основну уметничку оријентацију и културни афинитет нације. Породица као опсесивна тема једне културе може да на упућује на закључак да она снажно

потискује нагонску структуру личности и да се помоћу уметности појединци и заједница ослабађају текве репресије. Или, осећање туге, тако снажно присутно у руској литератури XIX века (Чехов) потврђује Шпенглерову поделу култура на рационалистичку (Западну) и словенско-осећајну (Источна).

Социологу може да буде сазнајно интересантна и основна теза психоанализе – да је култура последица сублимације нагонске структуре личности. Стваралац не може да реализује своје нагонске потребе (ерос и танатос) у стварности па користи културу и уметност да искаже на трансформисан начин своју енергију либида. Оваква тврдња упућује на размишљање о односу друштвених промена и стваралачких потреба. Уколико ослаби притисак друштва на нагонску основу човека, култура и уметност губе своје снажне покретаче. Површни поглед на културу и уметност постсексуалне револуције показује да је све мање великих уметничких дела и да "хедонистичка култура" (Маркузе) шири свој поглед на свет. Време патњи, трагедија, бола као да пролази са хедонизмом и тржиштем.

9) Социолог препознаје субјекте *културне политике* (политичаре, интелектуалце, уметници, јавност)

Свака држава и свако друштво усмеравају уметничко стваралаштво и културни живот према неким циљевима и користе одређена средства да би те циљеве остварили. Социлог се налази пред сложеним задатком. Он мора да прати рад постојећих институција у култури и уметности, да реконструише садржај културне политике али и да прати текући културни и уметнички живот. Када је реч о држави и културним институцијама социолог испитује нормативну структуру културне политике – као се финансирају културне делатности? Какви су закони којима се регулише област културе? Како се постављају руководећи кадрови у културним установама и уметничким удружењима?

Културну политику, експлицитну или спонтану, има свака установа културе и уметности. Једна приватна галерија слика, макар и интуитивно, мора да планира начин на који ће остваривати своје циљеве. Издавачко предузеће такође ради по неком концепту културне политике.

Социолога сазнајно интересује ко одлучује о културној политици на државном или институционалном плану. Да ли су то политичари или културни ствароци, међународна тела или јавност? Овај истраживачки задатак је незаобилазан због потребе идентификовања одговорности за успех или неуспех културне политике.

У круг ових питања спада и сазнање конкретних проблема у културном животу друштва. Примера ради, уколико се једна група лингвиста огласи саопштењем о запостављању ћириличног писма у писаној комуникацији, онда је то проблем и за социолога културе.

Да ли је тако нешто омогућено вољом власти или спонтаним језичким понашањем грађана.

Други пример су откупи књига. Државне установе културе као што су библиотеке објављују оглас о откупу књига од издавача. Социолога интересује да ли су неки издавачи били фаворизовани или су сви имали једанак третман. Такође, пажњу привлачи и врста књига која је откупљивана – књижевност, публицистика, мемоаристика, критичка социјално-политичка литература, апологетика политикологија итд.

Трећи пример су награде у култури и уметности. То је веома значајна институција у култури. Уметник ствара у усамљености и признање му много значи не толико у материјалном погледу колико у психолошком и моралном. Његов уметнички и културни рад је награђен.

Социолога интересује ко стоји иза награде, који аутори се награђују и која уметничка дела. По тим критеријумима, може се оценити да ли политичка лојалност стоји иза награда или су мерила заснована на строго уметничким и научним кавлитетима. Тако добијамо слику односа политичке власти и културе.

10) Да ли постоји "ангажована уметност"?

Уметничко дело је створено због смисла лепог али будући да је друштвени оквир естетског смисла неизбежан, у свим друштвеним раздобљима постављало се питање прагматске функције уметности. Та функција се испољавала као служба религији, као украс феудалних племића, као одбрана или критика капиталистичког друштва, као служба тоталитарној или социјалистичкој идеологији.

Социолог мора да одвоји практичну улогу уметника од употребе његовог дела. Кнут Хамсун није исто што и његова књижевност, као што Вагнер није одговоран што су нацисти величали његову музику. Питање: како долази до друштвене употребе уметности и уметничког дела? – од суштинске је сазнајне важности за социолога. Али пре него што се упусти у истраживање овог проблема, социолог мора да познаје унутрашње особености уметничког дела.

Уметност је област стваралаштва која је другачија од научног, филозофаког или практичног стваралаштва. Наука и филозофија се баве апстрактним истинима, оним што је опште у стварима, док уметност тражи форму за чулну, конкретну истину. Наука се ослања на моћ разума а уметност на целокупну психичку енергију човека. Научници и филозофи стварају и продубљују идеје а уметност "идеје изражава кроз конкретни чулни материјал" (Зуровац, Мирко). Она апстрактна значења чини чулним, материјалним, директним. Појам одређује суштину човека а уметност тежи сазнању конкретне егзистенције.

Практични приступ стварности руководи се начелом користи. Он не пита да ли је нешто лепо, да ли је нешто истинито већ да ли ко-

ристи циљу. Политичка странка, идеолошке групе или пословне компаније покушавају да уметничко дело искористе за своје практичне циљеве. Политичка странка ће цитирати књигу неког писца уколико јој те речи или личност самог писца помогну у борби за гласове бирача. Банка купује слику познатог сликара не због естетских потреба својих службеника већ због имиџа банке и улепшавања својих зидова.

Друштвена употреба уметничког дела увек је отворено питање за социолога. За које циљеве се користи уметност и шта се у том случају догађа са њеним естетским бићем?

Каква је практична функција социологије културе и уметности?

Социологија културе и уметности може да продуби и систематизује теоријско и искуствено знање о овом делу друштвене целине и његовим структурним проблемима. Такође, социологија културе и уметности артикулише односе стваралачких вредности и њихових друштвених услова.

Ова научна дисциплина развија свест о културним разликама и односима сарадање између културних и уметничких институција. Она нам помаже да на потпунији и смисленији начин схватимо себе. На основу овог сазнања боље процењујемо ефекте културних и уметничких пројеката.

У погледу културног и уметничког стваралаштва социологија нам омогућава адекватније тумачење самих уметничких дела. Анализа добија у снази теоријске аргументације.

Од социологије културе и уметности очекује се да допринесе разумевању бројних проблема у овој области. Али, та очекивања не треба да буду превелика. Зашто? Треба рачунати са несагласностима у дефиницији самог проблема културе и уметности. У разматрању проблема полази се од различитих теоријских претпоставки. Најзад, предлажу се различити правци решавања проблема.

Да ли је социолошка наука немоћна да сазна проблем или је препрека у практичној вољи да се та сазнања користе? Да ли социолог треба да се практично ангажује у области културе и уметности? Социолог се руководи научним средствима у сазнавању и вредновању културе и уметности у конкретном друштву. Његов идеал је научна независност и објективност. То не значи да он сам не треба да се практично заузме за решавање неког конкретног проблема у култури или уметности. Дакле, може да преузме руководећу функцију у установи културе, да објави свој став у јавности, да организује групу за притисак, итд. Али, то је његов лични избор. Он покушава да одреди јаке аргументе за своје тврдње и анализе а ствар је субјеката културне политике да ли ће их употребити или неће.

Литература

- Аврамовић, З. (1994): *Политка и књижевност у делу Милоша Црњанског*, Време књиге, Београд.
- Аврамовић, З. (2003): *Чији је књижевник и његово дело*, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Нови Сад.
- Сорокин, П (2002): *Културна и социјална динамика*, ЦИД, Подгорица
- Шешић, М., Стојковић, Б. (1994): *Култура (менаџмент, анимација, маркетинг)*, Београд.
- К. Манхајм : *Есеји о социологији културе*, Загреб.
- Вајт, Л. (1979): *Наука о култури*, Београд.
- Елиот, Т. С. (1962): *Ка дефинисању културе*, Ниш.
- Зуровац М. (1975): *Могућности ангажоване уметности, Марксистичка мисао*, 2.
- Историја српске културе* (1994): Горњи Милановац, Београд.
- Ескарпи, Р.(1970): *Социологија књижевности*, Матица хрватска, Загреб.
- Турн, Х. П. (1981): *Социологија културе, Култура*, Београд.
- Шпенглер, О. (1989): *Пропаст Запада*, Књижевне новине, Београд.
- Црњански, М. (1989): *Политички списи* (приредио Зоран Аврамовић), Сфаирос, Београд.
- Лотман, Ј. (1974): *Огледи из типологије култура, Трећи програм*.
- Жунић, Д. (1995): *Социологија уметности*, Ниш.

Zoran Avramović, Kosovska Mitrovica

CHARACTERISTICS OF THE SOCIOLOGICAL APPROACH TO CULTURE AND ART

Summary

The paper deals with the specificity of the sociological approach to culture and art. Author points out to ten sociological approaches: 1) In cultural and artistic phenomena one should find out something different (Right Mills), 2) A sociologist reveals to what extent culture contributes to stability or instability of the society in large (functionalists), 3) Search for the revelation of the significance of the cultural and artistic phenomena (Max Weber), 4) Problem of (political) power in culture and art accounts for one of the sociological approaches (sociology of power), 5) Revelation of the collective conscience as the bottom line of the individual phenomena (Dirkem), 6) A sociologist detects causes of the conflict, forms of manifestations, and consequences caused by such conflicts for the society and the culture (sociology of conflict), 7) Sociology of culture and art is interested in the difference between the phenomena and the essence of the things or latent and manifest functions (Robert Merton), 8) Psychoanalytical basis of cultural and artistic events is also a part of the sociological approach, 9) A sociologist recognizes subjects of the cultural politics (management), 10) Engaged culture and art. In the final part of the paper a question of practical functions of culture and art is posed.

Key Words: Sociology, Culture, Art